

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

14 Quale peccatum sit pollutio voluntaria, & quibus euentis poßit excusari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

ter habere cum feminis) huiusmodi scelus spectante populo flamme vindices expiabunt.

Eidem flagitio iure communi constituta est iplo facto confiscatio bonorum, iuxta Glossam in cap. Cum secundum 19. v. Natura contrarias. de heret. in 6. quam communiter à DD. approbati ait Bermon. de concubitu, fol. 123. num. 27. Denique est sufficiens causa diuortij perpetui, sicut adulterium, cap. 7. Omnes cautiones. 32. q. 7. ellque communis sententia DD. idque siue agendo siue patiendo commissum sit, quia violatur fides matrimonij, per quam coniunx coniugi totum corpus suum tenetur castum seruare; ita saltem vt illud alteri aliquo genere concubitus non misceat, nec carnem suam in alterum diuidat.

Ex quibus patet, etiam secundam speciem, quæ duas infra se comprehendit, concubitus cum bruto, & cum demone, esse peccatum mortiferum; quia hæc sunt grauiora, quam sodomia; cum diuersitas speciei magis repugnet illi congressui. Complectitur ista Apostolus generali nomine immunditia vel luxuria. Concubitus cum bruto prohibetur expressè Leuit. 18. & 20. sub pena mortis, & iubetur quoque brutum interfici: quod etiamnum vsu receptum apud Christianos.

De quinta specie est etiam communis DD. sententia; quia iste modus repugnat conceptui, & naturæ generationis: vnde non est minus peccatum, quam pollutio. Confirmatur ex Scriptura Genes. 38. vbi Dominus ob simile peccatum puniuit mortè Onam filium Iudæ: quamuis ibi aliud quoque crimen accesserit, nimirum inuidia in fratrem, ne illi nasceretur semen.

De mollitie dicemus dubitatione sequenti.

92 Ex his facile potest intelligi quis sit ordo inter hæc peccata: nam grauissimum est congressus cum demone: tum quia cum sit spiritus, longissimè abest à debita proportione, quæ requiritur inter ingredientes; tum propter commercium & societatem cum iplo, quæ est contra virtutem religionis. Deinde bestia alitis. Tertio, Sodomia cum eodem sexu. Quarto, Cum diuerso sexu. Quinto, Quando modus est contra naturam. Sexto, Pollutio simplex.

93 Porro omnes hæc species sunt peiores quam reliquæ supradictæ, si considerentur qua parte sunt contra castitatem: non autem si spectentur absolute vt inuoluunt maliciam alterius speciei, contra iustitiam, pietatem vel Religionem: simplex enim pollutio, vel inordinatus concubitus cum vxore, non est absolute maius peccatum, quam concubitus cum matre, vel cum moniali: est tamen maius in ratione luxuria; quia per se magis est contra naturam generationis; cum ista non sint contra naturam illius actus, sed solum contra conuenientem ordinem requisitum ad prolis educationem, & contra alias virtutes. Hoc modo intellige DD. qui omnia peccata contra naturam videntur ceteris facere maiora. Alia tamen ratione in istis videri possit esse maior luxuria, nimirum ex parte affectus: qui enim voluptatis causâ paratus est adulterium & incestum admittere, non abstinabit etiam à sui pollutione. pronitas quoque & facilitas ad pollutionem non nihil minuit in ea luxuria culpam.

DUBITATIO XIV.

Quale peccatum sit pollutio voluntaria, & quibus euentis possit excusari.

R Espondeo, Eam, si plenè voluntaria sit, esse peccatum mortiferum: si autem non sit plenè voluntaria, solum veniale, vel nullum. Est communis sententia Doctorum.

94 Pollutio est peccatum mortiferum.

Probat prior pars ex Scripturis; 1. ad Cor. 6. Nolite errare: Neque fornicari, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, &c. regnum Dei possidebunt. Vbi DD. passim per molles intelligunt huic peccato deditos; quod etiam inde vocant mollitiem. Verùm Græci per molles (μαλακός) intelligunt pathicos, seu turpia patientes, quibus respondent masculorum concubitores (ἀρσενικοίρα.) Neque vsquam alibi in Scriptura hoc nomen pro crimine libidinis ponitur. nihilominus satis probabile est etiam istud peccatum significari: nam est signum peculiare mollitiei animi. Deinde probari potest ex iis locis, vbi immunditia damnatur, vt ad Gal. 5. & ad Ephes. 5. nam hoc nomine omnes anonymæ libidines significantur, vt D. Hieronymus notat: & alioquin est quoque specialis quædam impuritas in hoc actu.

Denique ratione probatur, quia iste actus est contra primarium finem, ob quem à natura est institutus; qui est generatio, vel conceptio hominis. vnde caret principali ordine, & habitudine quam natura in eo requirit: ac proinde grauem inordinationem continet. Confirmatur, quia si fornicatio est peccatum mortiferum, quæ tamen solum caret debito ordine ad prolis educationem; multo magis hic actus, qui repugnat conceptioni.

Hinc patet, mulierem non admittere hoc peccatum, aut aliud præsertim mortiferum, quando in actu coniugali, suscepto virili spermate, ipsa non feminauit, si immediatè post ad hoc se concitet: quia id nullo modo est contra naturam generationis, sed illi maximè consentaneum. Est enim complementum actus coniugalis, & multum iuuat ad perfectionem prolis, vt Medici tradunt. Confirmatur, Quia alioquin grauisimo periculo peccati mortalis femina per actum coniugalem exponeretur. Sæpè enim fit vt vel ratione tardioris naturæ, vel quia voluptatem paruam sentiunt, in actu illo non femineat, & tamen inde maneat plurimum incitæ: ita Sancius lib. 9. de matrim. disp. 17. & aliqui alij Doctores.

Potest autem hic actus dupliciter esse voluntarius. Primo, Per se. Secundo, In causa. Per se, vt cum directè est volutus & procuratus. Dico, & procuratus: quia vt actus dicatur voluntarius, non sufficit esse volutus, sed etiam requiritur vt ab illa voluntate procedat. Hoc modo est peccatum mortiferum, etsi non voluptatis, sed solius sanitatis, vel tentationis mitigandæ causâ procuratur, vt communiter DD. tradunt. Confirmatur, Si causâ quod enim tentationis causâ non liceat, patet; tum quia sic non vincitur tentatio, sed ei ceditur & succumbitur; tum quia si id licitum est, cur Sancti tantam incediam & alias asperitates carnis domandæ causa subierunt? cur hoc certamen durissimum & præcipuum hominis Christiani à sanctis Patribus est habitum? tum denique, quia

95 Dupliciter est voluntarius. 1. Per se.

Si causâ sanitatis vel mollestie carnis mitigandæ.

si quis aliis praesidiis uti nolit, hoc opus concessum est quidem in remedium concupiscentiae; sed in legitimo coniugio, non extra. non enim naturalis institutio pervertenda est ob finem extrinsecum & accidentarium. Vnde si quis hoc opere in hunc finem uti velit, debet capessere matrimonium. Confirmatur, quia finis primarius illius operis est proles: ac proinde postulat eum statum in quo proles suscipi & recte educari possit, qui est matrimonium.

Ob eandem causam non est etiam licitus fanitatis ergo, nisi in legitimo coniugio.

*Licitum
emittere
sanguinem,
non est se-
men.*

Nec obstat, quod fas sit detrahere sanguinem ob hunc finem, & etiam secare membrum; quia haec solum sunt instituta propter bonum individui: partes enim sunt propter bonum totius: vnde de illis disponere possumus prout expedit saluti individui. genitura autem solum propter naturae propagationem: vnde illa uti non possumus, nisi eo modo ut possit sequi generatio.

*96
Obiectio.*

Dices, Ipsa vasa spermatica sunt instituta ad propagationem, tamen propter salutem corporis possunt excindi, vel intercepti: cur non etiam emitti quod illis continetur, si corporis salutis officere incipiat.

Resp.

Respondeo, Est dispar ratio: quia illa vasa etiam sunt pars corporis: vnde de illis, sicut de aliis partibus statuere possumus: at semen non est pars corporis, nec propter illius bonum est institutum, sed solum causa, tamquam eius rudimentum. Deinde etsi forte semen in illo casu detrahi posset medicamento cathartico, (si tamen eo modo, quo bilis, pituita, & melancholia absque libidinis sensu subditi potest, quod ego non puto) tamen non potest pelli eo actu & impetu; quem natura fecit illi proprium: quia hic solius sobolis causa institutus est: vnde nec a Medicis praescribi pharmacum eo fine ut naturam ad illum impetum concitet.

*97
2. In causa.*

In causa voluntarius est, quando praevideatur ex aliqua causa secuturus; & illam idcirco tenemur vitare, nec tamen vitamus.

*Ut peccatum sit voluntarium in causa, tria requiruntur:
1. Ut sit praesens.*

Vbi advertit, tria requiri ut aliquod peccatum sit voluntarium in causa. Primum, ut aliquo modo praesens sit illud secuturus: quod enim nullo modo est cognitum, non potest censeris voluntarium, seu liberum; ac proinde nec potest imputari: atqui hic non esse praesens, est non esse cognitum: agitur enim de effectu secuturo ex aliqua causa, qui non cognoscitur nisi praevidendo. Itaque etiam si causa sit culpabilis; si tamen nullo modo suspicabaris inde talem effectum secuturum, non imputabitur tibi ad culpam, quia non erit voluntarius. etsi enim erat in tua potestate vitare causam & non vitare, & consequenter pecces in ea quantum ipsa secundum se peccatum est; non tamen erat in tua potestate illam vitare ut est causa talis effectus; quia sic non erat tibi cognita.

*98
2. Ut causam tenearis vitare.*

Secundo, ut causam, propter illum effectum, tenearis vitare. si enim causam vitare non teneris, iam effectus ille non potest tibi imputari ad culpam; vnde non censetur tibi voluntarius, sed solum permissus maioris boni causa.

Quando non tenearis vitare.

Non teneor causam vitare, quando ipsa secundum se est licita, praesertim si sit consentanea officio vel pietati, vel habeat notabilem commoditatem, vel finem honestum. Sic DD. passim tradunt, confessarium non teneri vitare suam fun-

tionem, nec studiosum sua studia, etiam si inde tale quid patiantur: de quo vide Nauarrum cap. 16. num. 7. ubi idem docet de veredario, cui id ex equitatione obvenire solebat; & alibi de Medicis, chirurgis, & aliis, qui infirmos tractant. Et merito; quia haec omnia non sunt ex natura rei dispositiones ad illum effectum, sicut nec ad turpem vllum motum; sed solum ex miseria naturae, per peccatum originale contracta, quae non est culpa, sed poena; cui interdum accidit peculiare corporis temperamentum, vel prava consuetudo olim contracta, eodem iuvans. Itaque hic effectus plane per accidens se habet ad illam causam, sicut defectus proveniens ex conditione materiae, ad operationem artificis in ea materia operantis, v.g. ut rubigo obveniens cultro ad intentionem & actionem cultrarii; ut recte dixit Caietanus Opusc. 22. Vnde sicut artifex non debet relinquere opus ob defectum, quem contrahet ex necessitate materiae; ita nec homo tenetur honestas actiones vitare ob turpem motum, vel pollutionem ex conditione naturae corruptae, illarum occasione obvenientem.

Hoc tamen intelligendum, si absit morale periculum consensus: ut cum quis se satis firmum credit ut huiusmodi illecebra non sit voluntas rationalis permouenda. Si absit morale periculum, ita ut non confidat se fore satis firmum, tenetur causam vitare; non enim ob vllam rem potest se formali periculo peccandi exponere, iuxta illud Ecclesiastici 3. *Qui amat periculum, peribit in illo.*

Petes, Quid si ob alium finem teneat vitare causam, & non vitem; censetur tunc pollutio inde secuta voluntaria & mortifera? Exemplum sit in esu copioso bulborum, vel aliorum ciborum calidorum & flatulentorum, & in largiore potu vini affectu gulae: in studio rerum medicarum, vel anatomicorum, ex affectu curiosae cognitionis.

Videri possit hoc casu non esse voluntaria, etiam si putetur secutura. Primum, Quia illa causa ut sic sunt, non sunt naturae sua dispositiones propinqua aut remota ad illam; sed solum per accidens ex naturae imbecillitate, vel peculiari temperamento: non enim sunt eo modo, vel eo fine, quo ad venerem fieri solent: vnde motus, qui inde sequuntur, potius veluti necessitate materiae, quam ex illis causis sequuntur: ergo non eo ipso, quo quis illas vult, censetur velle istum effectum.

Secundo, Si illae actiones per se essent licitae, non essent vitandae ob effectum illum eventurum, eo quod per accidens sequi censetur: atqui non minus per accidens sequitur, dum illae ponuntur ob causam alterius generis illicitae; cum illarum deformitas non repugnet castitati, & plane per accidens se ad hunc effectum habeat: ergo etiam si sint vitandae ob propriam malitiam, non tamen ob illum effectum.

Respondeo breviter, In hoc eventu pollutionem censeris aliquo modo voluntariam, nimirum in sua causa, etsi remota, ac proinde in illa esse peccatum. quod non tantum verum esse puto quando causa ex alio capite est illicita; sed etiam quando est honesta, & sine vlllo incommodo omitti vel differri potest. Ratio est, quia etsi ille effectus non sit ita per se malus ut adulterium, homicidium, furtum; tamen habet in decentiam, & mentem ad malum allicit: ergo quantum commode possu-

Si absit periculum consensus.

*99
Si causa aliunde sit illicita.*

*100
Effectus censetur aliquo modo voluntarius.*

possumus, vitare tenemur: atqui in presenti casu possumus sine notabili incommodo causam vitare: ergo, &c. quod confirmatur communi sensu & vsu omnium castitatem amantium, qui semper ab eo multum abhorrent.

Non videri mortiferum.

Crediderim tamen ex hac parte non esse peccatum mortiferum in causa, nisi ipsa ex intentione eò dirigatur, vel nisi per se sit propinqua dispositio; vt contactus turpis. quod aperte docet Nauarrus cap. 16. n. 8. vbi dicit, non esse peccatum mortale, comedere nimis, aut edulia calida, vnde pollutio euenit; dummodò non comedat eo fine vt eueniat, sed vt suae gulae satisfaciat. Idem ante illum ipsdem pòndè verbis docuit D. Antoninus p. 2. tit. 6. cap. 5. Angelus v. Pollutio, num. 2. Siluester, eodem verbo. Idem tenet Toletus lib. 5. c. 13. Lopez p. 1. cap. 74. & alij multi. Et quamuis aliqui ex his DD. requirant vt dubium sit an ille effectus sequetur an non, vt Angelus, Siluester, Toletus; alij tamen id non requirunt: vnde Lopez supponit illum solitum ex tali causa sequi. Idem indicat Nauarrus, & merito: si enim in causa est peccatum mortale, dum valde probabile est talem effectum secuturum; etiam erit dum est dubium; vt patet in periculo homicidij, vel adulterij: quia sicut non licet se exponere periculo manifesto, ita nec dubio, in quo non potest hic & nunc prudenter confidere se vitaturum incommodum.

101

Ratio cur non videatur mortiferum, est, quia illa causa non est propinqua dispositio, sed remota ex natura rei; & effectus ex illa per accidens & prater intentionem prouenit, nimirum ratione dispositionis corporis, & veluti necessitate materiae: vnde valde imperfectè censetur volitus in causa. Deinde, quia effectum illum hoc modo prouenire veluti necessitate materiae absque vlla intentione vel dispositione ad illam directam, non censetur graue incommodum; imò per se non est obiectiue malum, etsi ad malum incitet, vt statim dicitur: ergo nec permittere, vel non impedire ne sic eueniat, non censetur grauis culpa. Confirmatur, Quia si id per se esset malum, non liceret, etiam dum causa esset honesta, permittere; sicut non licet in se permittere homicidium, vel adulterium; & si timeas tale quid à te committendum in somnis, teneris omni ratione euitare: secus tamen in hoc effectum. Ratio huius discriminis est, quia hic effectus prouenit necessitate materiae, vt dictum est: nam in natura est causa ad illum sufficiens absque vlla cooperatione voluntatis: & aliàs etiam habet sua commoda, ob quae natura scè est instituta. Homicidium verò, adulterium, & similia, non habent similem causam in natura, nec similia commoda: quamuis etiam hæc ob grande aliquod bonum permitti aliquando possint, vt infra dicitur.

102

3. Vt non vitetur. Causa positua.

Prinatuua.

Tertium, quod requiritur ad voluntarium in causa, est vt causa non vitetur. Hæc causa potest esse vel positua, vel priuatiua. *Positua*, vt cum quis liberè vacat alicui actioni, v. g. cogitationi vel operi, ex quo sequitur talis naturæ concitatio. *Prinatuua*, cum prater voluntatem incidit vehemens imaginatio naturam incitans, quam neque fouet, neque conatur diuertere; sed negatiuè se habet. In priore modo tenetur abstinere ab illa actione: & si in illa pergat, effectus secutus censetur in illa volitus & voluntarius: volitio enim, qua vult continuare istam actionem cum tali pe-

riculo, virtute est etiam volitio effectus; & eo ipso, quo illa actio ab ista volitione procedit, censetur effectus, vt in causa existens, voluntariè fieri.

Vbi ad clariorem horum omnium intelligentiam aduerte, Si actio illa, seu causa sit per se propinqua dispositio ad pollutionem (qualis est contactus & aspectus partium inhonestarum, &c.) tenemur illam ratione pollutionis sub peccato mortali vitare, nisi aliqua necessitas ad illam actionem nos cogat. Ratio est, quia eiusdem moris est, per se loquendo, consentire in effectum & in causam eius propinquam, quando tamen subest alia iusta causa illius actionis, tunc effectus ille non censetur volitus, sed solum permissus, vt pote prater intentionem obueniens. Confirmatur in proposito: nam contactus ille non mouet nisi vt apprehensus à phantasia, sed apprehensus à phantasia, v. g. vt medium necessarium ad curandum, non habet vim concitandi libidinem. quòd si cum ea apprehensione simul subrepat alia vt rei delectabilis, eaque moueat; id per accidens est, ex miseria naturæ, & prater intentionem agentis; non ex natura obiecti sub ratione medij ad sanitatem considerati. vnde ob talem effectum non tenemur nos eo commodo priuare. Dicitur autem per se dispositio seu causa propinqua; quia quando secundum se, non vt medium ad alium finem apprehenditur, talis est.

Propinqua dispositio.

Si verò causa illa sit dispositio remota, non tenemur illam ratione huius effectus sub peccato mortali vitare; etiamsi fortè ob aliam causam vitare teneamur. Tales sunt omnes actiones, quæ per se ad luxuriam non pertinent, vt nimium, aut nimis calida comedere, bibere; nimium dormire, equitare. Idem dicendum quando actio illa per se pertinet quidem ad luxuriam; tamen non est nisi peccatum veniale, vel ratione tenuitatis materiae, vel ratione semiplenæ attentionis; vt rectè Caiet. 2. 2. q. 64. art. 8. vbi dicit: *Actus materialiter mortalis, quando non est voluntarius nisi indirectè & in causa, iudicandus est secundum illam causam: & ideo effusionem seminis humani extra matrimonij actum posse esse solum veniale definitum est, quando actus in causa solum fuit peccatum veniale; vt patet in pollutione nocturna ex delectatione veniali per diem habitam consequente.* Emanuel Sa v. Luxuria num. 9. *Si pollutionis inuoluntaria causa, que vitari debuit, est peccatum veniale solum, vt ad spectus curiosus femine, aut lectio turpis; & ipsa solum venialis est, etiamsi quis prouiderit inde secururam, sed contra voluntatem.* Idem expressè docet Henriquez lib. 1. de matrim. cap. 16. num. 6. & fusè Sancius lib. 9. de matrim. disp. 45. num. 19. & DD. qui culpam pollutionis non intencat, ex causa metiendam tradunt. vt Sotus in 4. d. 12. q. 1. art. 7. Ledesma in 4. p. 1. q. 21. a. 1. D. Thomas 3. p. q. 80. a. 7. Nauarrus supra, & alij: quod intellige, si causa ad genus luxuriam pertinet. Si enim non pertinet ad genus luxuriam, fieri potest, vt causa (ratione alterius deformitatis) sit peccatum mortale; & pollutio sit solum venialis; eò quòd illam causam ratione pollutionis non teneamur nisi sub veniali vitare, cum sit causa remota, & per accidens, vt supra dictum est.

Remota.

In altero modo cum causa est priuatiua, nempe negligentia amoliendi causam posituam inuoluntariam, v. g. turpem cogitationem, tenetur homo illam apprehensionem excutere, mentemque aliò transferre quantum potest: quòd si omittat, illa

omissio erit causa voluntaria effectus. sicut negligentia nauarchi est causa submerisionis nauis. quae quidem in genere physico est causa per accidens; tamen in moralibus censetur quasi per se, quia subest intentio interpretatiua.

Hic tamen aduerte, Si opus illud, vnde praeter intentionem oritur illa imaginatio turpis, sit licitum, non teneris illud ad eam vitandam praetermittere, modò ablit periculum consensus; vt ex supradictis constat. Si autem non sit licitum, teneris illud omittre etiam propter illum effectum per accidens prouenientem, non tamen sub mortali (nisi opus sit mortale, & secundum se ad luxuriam pertinens) sed sub veniali; vt cum opus per se ad luxuriam non pertinet, vel, si pertinet, solum est veniale, iuxta supradicta. Non enim magis teneris vitare talem imaginationem, quam pollutionem; cum illa solum sit medium & via, haec verò finis & terminus. Vnde sicuti istas actiones non tenetur sub peccato mortali vitare ob periculum pollutionis praeter intentionem securitatis; ita nec propter imaginationem & voluptatem inde praeter intentionem consurgentem; seposito tamen in omnibus periculo consensus.

Si opere non intermisso posses depellere.

Si tamen alia ratione, opere priorè non intermisso, facile potes huiusmodi imaginationem & voluptatem partis sensitivae depellere, teneris, & quidem sub peccato mortali. Vnde non potes tunc habere te negatiuè, id est, medio modo absque consensu & positiua displicentia. Ratio est, quia non depellendo cum commodè potes, interpretatiuè in eam consentis. quare cum obiectum per se sit graue, erit peccatum mortiferum. Neque hic est consensus dumtaxat in causam, sicut cum causa non amouetur, sed est consensus immediatus in ipsam delectationem: quia etiam manente causa, facile potes eam tollere, vel impedire.

An negatiuè se habere possis.

Idem dicendum de pollutione. Vtrum autem quando tolli non potest nisi amotione causae, & causam non tenemur tollere sub peccato mortali, eò quòd sit causa remota, aut per accidens, possumus nos negatiuè circa illam delectationem habere, ita vt per hoc non peccetur nouo peccato, aut saltem non mortaliter, dubitari potest.

Resp. breuiter, Non fore peccatum mortale, si ablit periculum consensus. Ratio est, quia tunc negatiuè se habere, non est vllò modo consentire nisi in causa, quem consensum ponimus ex dictis non esse mortiferum. Confirmatur, Quia non potest depelli nisi amotione causae, vt supponitur; ergo non teneor conari illam aliter depellere. non enim teneor conari quod mihi mortaliter impossibile; ergo neque teneor positiuam illius habere displicentiam. Haec enim erit inefficax ad depellendum, & ex alia parte minimè est necessaria ad impediendum consensum. In praxi tamen, quia magna est hominis fragilitas, & facile durare diu delectatione trahitur in consensum, vitanda est haec subtilitas, & excitanda quam primùm delectatio illius voluptatis.

103
Altera pars assertionis.

Altera pars assertionis initio positae, nimirum Pollutionem non esse peccatum mortale, quando non est plenè voluntaria, est etiam certa & communis DD. id enim commune est omnibus peccatis. Potest autem id fieri dupliciter.

Dupliciter non plenè voluntaria.

Primò, Si nullo modo aduertat, ex actione in qua versaris, (siue ea sit externa, siue cogitatio) periculum illius impendere; vel illam actionem

ratione periculi esse illicitam, & tunc si sequatur, nullum omnino erit peccatum: quia quod non est cognitum, non est voluntarium, vt ante dictum est. Hoc maximè locum habet in ea, quae fit in somnis ex cibo, potu, vel cogitationibus prauijs in vigilia. Interdum etiam in ea, quae accidit vigilantibus; praesertim antequam ille habeat rerum suarum experientiam.

Secundò, Si aliquo modo aduertat periculum, & actionem idcirco esse illicitam; tamen confusè & imperfectè, animo ad alia intentò: & tunc est quidem peccatum, sed veniale: imperfecta enim consideratio facit vt res vel obligatio non appareat grauis.

Duobus enim modis fit vt res non offerat se tamquam grauis. Primò, ratione ignorantiae, quae grauitatem ita occultat, vt etiam si mens plenè attendat, non tamen aduertat. Secundò, Ratione imperfectae considerationis, seu attentionis animi: dum enim imperfectè & obiter, & quasi euiusmodi aliquid videtur, eius magnitudo non percipitur.

Potest haec imperfectio esse vel in consideratione periculi; vt cum parum apprehenditur periculum euentus: vel in apprehensione illiciti in actione; vt cum parum consideratur, actionem, ex qua periculum, esse ob hanc causam illicitam; quod interdum accidit inexpertis. Vtrouis modò fiat, effectus non erit nisi venialis; quia effectus non habet vllam culpam nisi in causa, cum in illa solum sit voluntarius; at causa hic solum est peccatum veniale: ergo, &c. Potest tamen effectus interdum imputari vt veniale, quamuis causa sit mortifera: quamuis tunc haec culpa in causa, proueniat non ex ordine causae ad illum effectum, sed aliunde, nimirum ratione materiae vel finis, aut alterius circumstantiae; vt constat ex iis, quae de admissis in ebrietate dicta sunt supra dubitat. 3. num. 26.

Tertiò, Si solum sit voluntarium in causa remota; quo casu est imperfectè voluntarium, & potius permittum quam volitum. quia tamen tenemur (etsi imperfecta obligatione) causam vitare, propter periculum talis effectus, idèd si non vitetur causa, censetur effectus aliquo modo voluntarius in causa, vt supra explicuimus. Notandum tamen, cum effectus ille non sit secundum se voluntarius (cum enim fit, non pendet vllò modo à voluntate libera) solum censetur voluntarius in causa; quatenus continetur in causa, quae à libera voluntate dependet. Vnde sequitur Primò, Esse valde imperfectè voluntariam: quia in causa illa valde imperfectè continetur, ac proinde consensus in causam valde imperfectè ad illum effectum extenditur; & ratione huius imperfecti consensus dicitur peccatum veniale, cum tamen ipsa causa ex ordine ad talem effectum potius sit dicenda peccatum veniale.

Sequitur Secundò, Totam culpam esse in consensu in causam, ita vt effectus superueniens nihil culpa addat. vbi enim non est noua libertas, ibi non potest esse noua culpa: atqui tota libertas hic est in consensu in causam.

Sequitur Tertiò, illam pollutionem non posse dici propriè peccatum, quia non pendet à voluntate libera vt actio, sed vt effectus: vnde non constituit vnum opus morale cum interna voluntate à qua proficitur, sicut consensus internus & opus externum; sed solum est effectus quidam per acci-

Dupliciter res non apprehenditur vt grauis.

Imperfectio attentio.

Et factus.

accidens operis moralis; & dicitur peccatum, quia est effectus peccati, & obiectum aliquo modo volitum. vnde propriè dicitur peccatum in causa tantum, in se verò peccati effectus, vt docet D. Thomas q. 154. art. 5.

104
An licitum
desiderare,
gaudere.
Petes, Vtrum licitum sit aliquando desiderare vt tibi vel alteri eueniat pollutio, vel quòd eue-
desiderare, nerit, gaudere.

Quidam negant. Ita Sotus in 4. d. 12. quæst. 1. art. 7. & Lopez supra cap. 74. putat hanc sententiam esse probabiliorem, citans pro ea Cordubam, Adrianum & Medinam. sed Adrianum aliter sentire constabit infra.

Probatur Primò, Quòd licet desiderare, fas etiam est procurare vt fiat, saltem per alios: atqui nullo modo possumus procurare vt fiat pollutio: ergo non licet eam desiderare. Secundò, Id quod per se est illicitum, non potest desiderari propter bonum finem, vt patet in adulterio, mendacio, homicidio: sed pollutio per se est illicita: ergo. Tertio, Quando id quod per se malum est, ita fit per somnum, furiam, vel ignorantiam, vt excusamur à culpa, non est licitum in illud consentire, aut de eo postea gaudere, vt passim Doctores tradunt, & patet in aliis peccatis: ergo.

Contraria tamen sententia videtur verior; pro qua

Dico Primò, Causa voluptatis nullo modo licitum est illam desiderare, aut de ea iam facta gaudere, etiamsi sine culpa acciderit: consensus enim in illam delectationem, secundum omnes Doctores, est peccatum mortale.

Non est fas
ad eam in-
nuare.

Dico Secundò, Nullo etiam modo fas est illam procurare, aut aliquo modo ad illam iuuare, aut aliquid eo sine vt eueniat, facere. patet ex dictis: Vnde medicus non potest aliquid eo sine præscribere, aut infirmo suadere: nec vlla ratione potest quis eam ita sibi desiderare, vt ex vi illius desiderij disponatur aut incitetur ad illam. vnde debet hoc desiderium esse omnino inefficax: sicut eam rerum, quæ nec ipsæ sunt in nostra potestate, nec vlla ad eas dispositio.

105
Potest desi-
derari sim-
plici affe-
ctu.

Dico Tertio, Probabile est, licitum esse illam desiderare simplici affectu, causa alicuius boni effectus cum ea coniuncti, verbi gratia, causa san-
nitatis, sedandæ tentationis, obrinendæ tranquillitatis animi, &c. Ita docet Nauarrus cap. 16. num. 7. Toletus lib. 5. cap. 13. Angelus v. Pollutio, num. 2. D. Antoninus par. 2. tit. 6. cap. 5. Adrianus in quarto, tractatu de Eucharist. quæst. de consensu in opus prauum in furia vel somno committendum, sub finem, & alij. Ratio est, quia id quod hic desideratur, non est peccatum, sed per se indifferens: desideratur enim vt fiat via naturali per causas à natura constitutas, sine omni libera cooperatione: & finis, ob quem desideratur, est bonus & verè optabilis: ergo in tali desiderio nullo est peccatum. Ego tamen huiusmodi desideria admitti, cuiuspiam non sum auctor: tum quia etià per se mala non sunt, tamen imperfectum indicant castitatis affectum: tum quia sanctiora remedia, & à sanctis viris usurpata non desunt. idem dixerim de gaudio, de quo in 4. asserto. cauenda quoque in omnibus huiusmodi, vt iam sæpè monuimus, omnis cooperatio, & periculum consensus.

Gaudere
de facta.

Dico Quarto, Simili modo licitum gaudere

de illa iam facta: docent iidem Doctores, & Paludanus in 4. dist. 9. q. 3. art. 1. (qui tamen non admittit de desiderio) & D. Thomas ibidem a. 4. ad quintum. Probatur, quia quod licitum est desiderare vt fiat, licitum etiam est de eo gaudere quòd factum sit: & contra, si fas gaudere de facto, etiam licitum desiderare vt fiat, hæc enim sunt eiusdem moris; nam gaudium necessariò resultat ex bono desiderato obtento, & supponit, vel implicite desiderium includit. Confirmatur, quia obiectum materiale huius gaudij non est malum, & formale est bonum: ergo gaudium de eo conceptum non est malum. Neque solum licitum est gaudere de ipso effectu bono, vt quidam volunt; v. g. quòd molestia illa seu tentatio cesserit; (quamuis hic sit ratio formalis obiectiua, seu totum motuum desiderij & gaudij, consideratus cum conditione futuri vel præteriti) sed etiam de ipsa causa propter effectum: sicut gaudemus non solum de tranquillitate publica, sed etiam de morte illius qui eam turbabat, & de facto illius qui eam intulit, si innocenter fecit: etià tota ratio gaudendi sit bonum publicum.

Quod vt melius intelligatur, notandum est, Obiectum gaudij (sicut & desiderij, & aliarum affectionum voluntatis) esse quid complexum; includit enim coniunctionem boni & remotionem mali. Gaudemus enim quòd illa res sit, vel non sit, sit talis, aut non talis; quòd mihi vel alteri inlit, vel quòd ablit; quòd aliquid efficiat, vel non efficiat, &c. Itaque cum quis dicitur gaudere de opere malo quatenus illud est causa boni, dupliciter potest intelligi. Primò, quòd ob bonum effectum gaudeat illud opus esse, vel fuisse, vel à se factum esse: & hoc omnino est illicitum, si illud opus erat intrinsece peccatum; quia hoc est approbare peccatum, & illius habere complacentiam propter bonum finem. Sic nullo modo licitum est gaudere de peccato Adami, quantumuis magnum inde bonum sit secutum. Sicut enim effectus ille, vel respectus ad illum effectum non potest efficere, vt illud opus, quòd est intrinsece peccatum, sit licitum aut bonum; ita neque vt sit dignum gaudio aut complacentia. possumus tamen ob huiusmodi effectum gaudere de permissione peccati; hæc enim bona est, & Deus illam vult ob bonos effectus inde resultantes. Item si opus non sit peccatum, vel absque peccato sit factum; possumus ob iustas causas de eo sic facto gaudere. Si autem cum peccato per accidens tantum factum sit, possumus de eo gaudere secundum se, & præcisò peccato, quia secundum se peccatum non est. Secundò potest intelligi, quòd gaudeat, illud opus prauum, talem effectum bonum habuisse vel habere: & sic est licitum gaudere de opere malo. Non enim gaudemus illud opus malum factum esse; sed supposito quòd factum sit, gaudemus quòd boni effectus causam dederit. verè enim gaudio dignum est, quòd diuina bonitate etiam ex pessimis operibus maxima bona proueniant: sed hoc est potius gaudere de effecta quam de opere, etià etiam gaudeamus de cautione boni, quæ tali operi competit.

Ad primam rationem sententiæ contrariæ: Non semper qui potest aliquid desiderare vt fiat, potest etiam procurare vt fiat: vt patet in passione Christi, & in morte multorum. quando enim nemo est qui ius habeat faciendi, procurari non potest. cum

Ad ratio-
nem.

T t t 4 tamen

tamen est aliquis, qui tale ius habet, fas est illum inducere vt faciat.

106

Potest res per se illicita desiderari vt fiat inculpate.

Ad secundam: Primò, Concessa maiore potest negari minor: pollutionem enim sic fieri non est quid per se malum, sed indifferens, vt antè dictum est. Secundò, potest negari maior. etsi enim aliquid per se sit illicitum si cum iudicio rationis fiat, ac proinde non possit desiderari ob bonum finem vt ita fiat; tamen si fiat absque iudicio seu culpa, poterit aliquando desiderari causâ alicuius magni boni, quod inde proueniat, v. g. vt tyrannus peccat manu furiosi; vt matrimonium inter duos Principes inculpate contrahatur, quamuis inualidè, & proles suscipiatur, si inde pax regni securura putetur. Docet hoc Adrianus supra: *Nullo, inquit, modo licet consentire consensu, qui sit causa actus, in aliquid, quod de se esset mortale. sicut in vigilia fieret, vt in homicidium pro tempore furia, vel somni perpetrandum, aut in stuprationem virginis, vel pollutionem in somno committendam: sed consensu nuda complacentia licet in tale præteritum vel futurum consentire propter bonum inde secutum vel secuturum.* Idem sequitur ex sententia eorum, quid admittunt in pollutione; quia eadem est ratio: tota enim ratio cur hæc ob bonum finem possit appeti sic fieri, est, quia eam sic fieri non est peccatum, & subest aliquod commodum, quod illud materiale incommodum compenset: atqui idem locum habet in exemplis prædictis. Idem expressè docet nosser Vasquez 1.2. disp. 115. cap. 2.

Ad tertiam, Quando id, quod per se malum est, ita fit, vt per somnum, furiam, vel ignorantiam excusetur, non est licitum antè vel post liberè in illud consentire. Respondeo, Hoc esse intelligendum de consensu, quo istud placeat per se & absolute, vt docet Adrianus supra: sic enim consentires in illud prout est obiectiue malum, & consequenter consensus traheret inde malitiam formalem. Hoc modo fas non est gaudere de pollutione vel homicidio secundum se considerato; sed solum ob aliquod bonum, quo illud incommodum rependatur.

DYBITATIO XV.

Vtrum delectatio, quæ ex imaginatione operis venerei percipitur, sit peccatum mortiferum.

107
In imaginatione operis illiciti duo spectari.

Notandum Primò, In imaginatione (sub qua intellige quamuis aliam apprehensionem & notitiam per intellectum, vel sensum) operis illiciti duo considerari posse: nimirum ipsam imaginationem; quæ est actus vitalis, ac notitia quædam; & opus illicitum, eius obiectum. vnde duobus modis percipi potest delectatio.

Delectatio ex ipsa imaginatione.

Primò, Ex ipsa imaginatione, quatenus est notitia seu apprehensio veritatis, aut rei pulchræ, subtilis, raræ, exoticæ; admirandæ: talis enim notitia delectat, & magni inter homines aestimatur: vnde magno studio ad huiusmodi Spectacula solent concurrere.

Delectatio ex re imaginata.

Secundò, ex ipsa re, seu obiecto imaginato. Inter hos modos est hoc discrimen, quod in priore ipsa imaginatio vel perceptio rei per intellectum aut sensum sit immediatum obiectum delectationis; vt aperte indicant diuus Thomas 1. 2. quæst. 74. articulo 8. Gabriel in 4. distinct. 15.

Discrimen harum.

quæst. 13. art. 3. dubit. 3. & alij Doctores. Delectamur enim huiusmodi res intelligere, videre, vel audire narrari; etiam si ipsas detestemur, ac tristissimas iudicemus. vnde sola notitia talis rei apprehenditur vt bonum delectabile; non autem res ipsa secundum se, nisi quatenus subit rationem veri, rari, admirandi: quo modo est obiectum notitiæ, & mediante notitia oblectat. sed hoc nihil aliud est quàm ipsam notitiam delectare, & esse immediatum talis delectationis obiectum.

In altero modo, immediatum obiectum delectationis est ipsa res imaginata, (hæc enim concipitur vt bonum delectabile) & imaginatio solum se habet vt applicans & proponens obiectum, nulla enim res potest cire delectationem, nisi per sensum vel intellectum fuerit apprehensa, & affectui applicata.

Vnde vltimus fit, vt hæc delectatio sit planè similis illi, quæ ex rei præsentia & actuali fruitione percipitur; & sequatur ex affectu & amore erga ipsam rem. Nam dupluciter potest à nobis aliquid fieri, vel esse præsens: Primò, Re ipsa. Secundò, Vi phantastica per imaginationem: & vterque modus eamdem delectationem parit; vt constat ex his quæ nobis in somnis accidunt; cum videmur nobis comedere, bibere, loqui cum amicis, &c. quod etiam docet D. Augustinus lib. 12. de Trinit. cap. 9. Ratio est, quia phantasia habet vim sensuum exteriorum, vt aperte etiam somnia testantur. Vnde sicut res, dum actu fit, vel præsens est, percepta sensibus externis, delectationem causat; ita etiam dum vi phantasiæ percipitur vt præsens, etiam si reuera non existat.

Alterà verò delectatio, cuius obiectum est ipsa imaginatio vel notitia, longè alterius est generis, vt pote magis spiritalis, & sequens ex affectu non erga rem, sed erga rei cognitionem. His positis,

Dico Primò, Si priore modo delectatio percipitur, non est per se peccatum. Est communis sententia Doctorem. Ratio est, quia delectatio sequitur conditionem operis ex quo nascitur: talis enim est delectatio, quale est opus vnde oritur; iuxta Aristotelem 10. Ethic. cap. 4. est enim quiddam necessariò ex operatione nobis congrua resultans: atqui opus, ex quo nascitur, non est malum, sed bonum, vel quid indifferens; nimirum notitia veritatis, vel rei raræ aut admirandæ visio; quam notitiam & visionem homines magni aestimant, etiam si obiectum, circa quod versatur, maximè execrentur: ergo talis delectatio non est per se mala. Hoc modo delectantur homines lectione vel narratione prætorum, duellorum, & rerum admirandarum, quæ per artem magicam fiunt: vel eorum, quæ pertinent ad opus generationis, & conceptum prolis, absque tamen villo affectu ad res ipsas.

Dixi, per se, quia potest esse peccatum ratione curiositatis, vel etiam periculi vltioris: vt si quis talium rerum cognitione tantopere delectaretur, vt desideraret easdem in se experiri, vel ab aliis fieri, vel esset periculum ne ipsæ per se placere incipiant. talia enim ex nimia curiositate sequi solent.

Dico Secundò, Si altero modo delectatio percipitur, & voluntas in eam consentiat; erit peccatum mortiferum vel veniale, pro ratione obiecti mortiferi vel venialis. Est communis sententia

Hæc est similis illi, quæ ex rei præsentia.

108
Delectatio de ipsa imaginatione.

109
Delectatio ex re imaginata.